

ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ФОРМ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ ЗА ВІДСУТНОСТІ ВІДПОВІДАЧА У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Курдес О.Л., *ст. викладач кафедри права*

У розбудові України як демократичної правової держави визначна роль належить судовій владі, на яку Конституцією України покладено здійснення правосуддя з усіх правовідносин, що виникають у державі.

Відповідно до положень статей 4-2, 4-3 ГПК України правосуддя у господарських судах здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом. Господарський суд створює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин справи і правильного застосування законодавства.

Відповідно до Роз'яснення Вищого Арбітражного суду України № 02-5/289 від 18.09.1997 р. «Про деякі питання застосування Господарського процесуального кодексу України» (із змінами від 10.02.2004 р.) розпочинаючи судовий розгляд, суддя має встановити, чи повідомлені про час і місце цього розгляду особи, які беруть участь у справі, але не з'явилися у засідання. У даному Роз'ясненні акцентовано увагу на тих обставинах, що розгляд справи за відсутності будь-якої із сторін, не повідомленої належним чином про час і місце засідання суду, є безумовною підставою для скасування рішення місцевого або постанови апеляційного господарського суду.

З огляду на викладене вище, при поверненні до суду з позначкою пошти «адресат вибув» або «за даною адресою не знаходиться» всіх процесуальних документів у справі, направлених на адресу відповідача, господарський суд процесуально позбавлений можливості здійснювати розгляд справи за наявними в ній матеріалами, відповідно до положень ст. 75 ГПК України, оскільки ухвали про порушення та відкладення справи повернуті до суду і відповідач автоматично позбавлений можливості надати суду свої доводи і заперечення по суті заявленого до нього позову.

За таких обставин суд змушений зобов'язати позивача надати уточнені відомості про адресу відповідача та докази направлення відповідачеві за уточненою адресою копії позовної заяви. Як свідчить судова практика, у переважній більшості випадків, позивач не може уточнити місцезнаходження відповідача і надає суду попередню адресу відповідача та довідку Державного реєстратора зі змісту якої вбачається, що відповідач зареєстрований за адресою вказаною позивачем при поданні позову до суду, за якою суд направляв йому процесуальні документи у справі. З цього моменту починається пошук розв'язання на перший погляд «простої» процесуальної ситуації щодо вирішення долі поданого позивачем позову. З одного боку, суд, як орган судової влади, повинен забезпечити позивачу реалізацію захисту порушеного права у

суді, бо відповідно до ст. 4-2 ГПК України правосуддя у господарських судах здійснюється па засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, але за відсутності відповідача, який не повідомлений про дату, час і місце проведення судового засідання, суд не має права розглядати справу по суті, бо такі дії призведуть до порушення конституційного принципу змагальності сторін.

Тобто, суддя позбавлений можливості розглянути справу за відсутності відповідача, оскільки останній належним чином не повідомлений про дату, час і місце проведення судового засідання. Крім того, розгляд справи за даних обставин унеможлиблюється ще й з огляду на ті обставини, що Конституцією України закріплено принципи рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, а також змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Крім того, при оцінці доказів, які подаються суду як доказ місцезнаходження відповідача, позивачі часто надають такий вид документа як довідка статуправління. Але не можна обійти увагою той факт, що довідка статуправління не є правовстановлюючим документом, оскільки зазначені в ній для статистичних цілей дані не повинні мати безпосередніх правових наслідків для суб'єктів господарювання. Ці питання визначаються виключно чинним законодавством України, зокрема, Цивільним кодексом України та Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Таким чином, за наявності в матеріалах справи документів, які свідчать про те, що відповідач належним чином не повідомлений про дату, час та місце його проведення, суд змушений вишукувати процесуальні форми вирішення господарських спорів за відсутності відповідача у судовому процесі, що є доволі проблемним в умовах чинного господарського процесуального законодавства, оскільки проблема вирішення спорів за відсутності відповідача обумовлена як об'єктивними труднощами, так і неоднозначністю існуючої судової практики.

Якщо позивач на вимогу суду не надав витребуваних документів, то суд має всі правові підстави залишити позов без розгляду на підставі п. 5 ст. 81 ГПК України, але вирішення ситуації ускладнюється у випадку, коли позивач виконав усі вимоги суду, а відповідач так і залишився належно не повідомленим про час судового засідання.

Тому було б цілком доцільно для розв'язання цієї процесуальної прогалини запропонувати законодавцю при опрацюванні нового Господарського процесуального кодексу чітко врегулювати дане питання на процесуальному рівні шляхом прийняття відповідних процесуальних норм, які б регламентували дії судді при вирішенні спорів за відсутності відповідача, реальне місцезнаходження якого в ході судового розгляду виявилось невстановленим.